

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

FEATURES OF CAPITAL MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISE UNDER THE MODERN ENTERPRISE

У статті розглянуто особливості та проблеми управління капіталом промислового підприємства за сучасного ведення підприємницької діяльності. Розглянута структура механізму управління капіталом підприємства, дослідженні та узагальненні теоретичні та практичні засади щодо управління та оптимізації структури капіталу в умовах сучасного підприємництва. Також виділені завдання, які вирішують промислові підприємства під час управління капіталом. У статті доведено, що в умовах промислового підприємства необхідно здійснювати такі заходи: систематично оцінювати обсяг та структури капіталу підприємства на поточний та прогностичний період; нерозподілений прибуток використовувати раціонально та спрямовувати на конкретні цілі з розвитку підприємства; під час прийняття управлінських рішень розглядати всі можливі фінансово-економічні ризики та намагатися їх мінімізувати; проводити якісний фінансовий контроль за розподілом та використанням прибутку підприємства, а також контролювати виконання фінансово-економічних планів; здійснювати постійний контроль за грошовими потоками підприємства; під час розподілу чистого прибутку враховувати потреби власників підприємства, а також проводити заохочення персоналу підприємства.

Ключові слова: капітал, управління, пасиви, підприємство, активи, прибуток, власний капітал, позиковий капітал, структура.

В статье рассмотрены особенности и проблемы управления капиталом промышленного предприятия при современном ведении предпринимательской деятельности. Рассмотрена структура механизма по управлению капиталом предприятия. Также выделены задачи, которые решают промышленные предприятия при управлении капиталом. В статье обосновано, что в условиях промышленного предприятия необходимо осуществлять следующие мероприятия: систематически оценивать объем и структуру капитала предприятия на текущий и прогностичный период; нераспределенную прибыль использовать рационально и направлять на конкретные цели по развитию предприятия; при принятии управленческих решений рассматривать все возможные финансово-экономические риски и пытаться их минимизировать; проводить качественный финансовый контроль за распределением и использованием прибыли предприятия, а также контролировать выполнение финансово-экономических планов; осуществлять постоянный контроль за денежными потоками предприятия; при распределении чистой прибыли учитывать потребности владельцев предприятия, а также проводить поощрения персонала предприятия.

Ключевые слова: капитал, управление, пассивы, предприятие, активы, прибыль, собственный капитал, заемный капитал, структура.

УДК 336.64

<https://doi.org/10.32843/infrastruct37-30>

Гулик Т.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
та підприємництва імені Т.Г. Беня
Національна металургійна
академія України

Бодня Д.А.

студент
Національна металургійна
академія України

The article discusses peculiarities and problems of capital management of an industrial enterprise with modern business activity. The structure of the enterprise capital management mechanism is considered. Also highlighted are the tasks that industrial enterprises solve when managing capital. It was analyzed that most domestic industrial enterprises use formalized management methods (statistical, structural, etc.) while managing capital, and almost no informal management methods are used. The activities of industrial enterprises are complicated by the lack of real investment, significant depreciation of fixed assets, imperfect fiscal policies of the state, currency fluctuations, and the like. In order to maintain a stable financial condition and solvency of industrial enterprises, along with overcoming the above factors, more attention should be paid to issues of capital management of an industrial enterprise. Support and implementation of effective activities by the enterprise to a certain extent depends on ensuring its functioning with the necessary amount of capital, will be a reliable guarantee for obtaining a positive financial result. The results of capital management should be developed by the enterprise system of indicators of the state and use of capital, for example: the ratio of equity, borrowed and attracted capital. The article substantiates that in an industrial enterprise it is necessary to carry out the following measures: systematically evaluate the volume and structure of the enterprise's capital for the current and forecast period; retained earnings rationally and used for specific development goals of the enterprise; when making management decisions, consider all possible financial and economic risks and try to minimize them; to carry out high-quality financial control over the distribution and use of enterprise profits, as well as monitor the implementation of financial and economic plans; exercise constant control over the cash flows of the enterprise; when distributing net profit, take into account the needs of the owners of the enterprise, as well as conduct incentives for the personnel of the enterprise.

Key words: capital, management, liabilities, enterprise, assets, profit, equity, loan capital, structure.

Постановка проблеми. Нині у результаті процесів глобалізації, що притаманні світовій економічній системі, відбувається її перехід на якісно новий етап розбудови, базою якого є інтелектуалізація та інформатизація суспільного виробництва. Це все зумовлює визначення нових правил щодо ефективності управління сучасними бізнес-структурами, які є наслідком пріоритету у забезпеченні їхньої конкурентоспроможності. Цей контекст підтверджує актуальність питань, які пов'язані з управлінням капіталом підприємства та його поєднанням із

висновками сучасних концепцій стратегічного і фінансового менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанню управління капіталом на підприємстві присвячено низку наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених, таких як А. Поддєрьогін, І. Бланк, О. Терещенко, Є. Брігем, Л. Катан, С. Моїсєєв, Г. Крамаренко, І. Викиданець, Н. Шпак, О. Рудницька.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення особливостей та проблем щодо управління капіталом промислового підприємства за сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сьогодні в Україні однією з найбільш уразливих галузей економіки є промисловість. Діяльність промислових підприємств ускладнюється через відсутність реальних інвестицій, значний знос основних засобів виробництва, недосконалу фіскальну політику держави, валютні коливання тощо. Для підтримки стійкого фінансового стану та платоспроможності промисловим підприємствам поряд із подоланням зазначених вище факторів необхідно більше уваги приділяти питанням управління капіталом промислового підприємства.

Підтримка та здійснення ефективної діяльності підприємства певною мірою залежить від забезпечення його функціонування необхідним обсягом капіталу, що буде надійною запорукою для отримання позитивного фінансового результату.

Капітал у сучасних ринкових умовах господарювання посідає провідне місце в системі розподілу та перерозподілу, а також споживання матеріальних благ, тому що саме йому належить ця функція. Капітал у процесі свого функціонування забезпечує інтереси як держави, так і власників та персоналу, що визначає загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються у формування його активів.

Нині більшість підприємств, зокрема ПрАТ «Дніпрометиз», під час управління капіталом вирішує такі завдання, як:

- забезпечення фінансової гнучкості підприємства;
- підтримка та постійний моніторинг фінансової рівноваги підприємства;
- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу;
- формування достатнього обсягу капіталу, який забезпечить необхідні темпи фінансово-економічного розвитку підприємства;
- оптимізація сформованого капіталу за напрямками та видами діяльності;
- створення умов для отримання максимального доходу за запланованого рівня фінансового ризику;
- забезпечення мінімізації фінансового ризику, який пов'язаний з використанням капіталу, тощо.

У ринкових умовах господарювання особливе місце займають економічні методи управління капіталом. Економічні методи являють собою сукупність інструментів та засобів, які впливають на створення умов для функціонування і розвитку підприємництва [1].

Структура механізму управління капіталом підприємства у сучасних умовах господарювання включає в себе такі елементи: ринковий механізм регулювання діяльності підприємства з використання самого капіталу підприємства; систему конкретних економічних прийомів та методів здійснення процесу управління з використання капіталу підприємства; внутрішній механізм регулювання

з використання капіталу підприємства; державне нормативно-правове регулювання діяльності підприємства з використання капіталу [2, с. 125].

Під час вибору та запровадження механізму з управління капіталом підприємства відбувається посилення ролі стратегічного підходу. На початкових стадіях, коли відбувається формування капіталу, на підприємстві переважає оперативне і тактичне управління. Тобто це значить, що фінансово-економічний потенціал зосереджений насамперед на вирішенні завдань із підтримки показників платоспроможності і ліквідності. Вже під час розвитку підприємство виходить із кризових ситуацій у своїй діяльності, капітал підприємства починає збільшуватися за рахунок поліпшення показників рентабельності та ділової активності.

Нині більшість вітчизняних промислових підприємств під час управління капіталом застосовують формалізовані методи управління (статистичні, структурні тощо) і майже не використовують неформальні методи управління.

Неформальні методи базуються більше на аналітичних особливостях осіб, що ухвалюють управлінські рішення, оскільки вони досліджують великі масиви даних (big data) для відстеження закономірностей розвитку тих чи інших процесів [3, с. 211]. Тобто це так звані логічні прийоми та методики вибору оптимальних рішень керівником шляхом теоретичного порівняння альтернатив з урахуванням накопиченого досвіду управління підприємством.

Результатом управління капіталом має стати розроблена підприємством система показників стану і використання капіталу, наприклад: співвідношення власного, позиченого і залученого капіталу, норматив власного оборотного капіталу тощо.

Технології управління капіталом на промислових підприємствах повинні базуватися на науково обґрунтованих принципах і правилах поведінки, які виражають динамічність і сприйнятливність до змінних умов, спланованих результатів господарської діяльності та інтегрованість зі спільною системою управління підприємством. Кожне підприємство має вибрати найбільш прийнятну для нього модель управління капіталом з урахуванням чинного законодавства та конкретних умов ведення господарської діяльності [4, с. 258–259].

Серед проблем, породжених використанням поряд із власним капіталом позикового капіталу, чи не найважливішою залишається визначення оптимальної структури формування фінансового капіталу та передбачення впливу і наслідків використання позикового капіталу у фінансово-господарській діяльності підприємства поряд із власним [4, с. 260].

Ефективна діяльність суб'єкта господарювання залежить від правильної стратегії управління капіталом підприємства, оскільки від співвідношення

між власними та позиковими ресурсами залежить фінансовий результат. У зв'язку з цим зростає роль стратегічного аналізу джерел фінансування підприємства, а саме їхньої оптимальної структури.

За останні п'ять років для покращення якості виробленої продукції та збільшення кінцевого фінансового результату на ПрАТ «Дніпрометиз» було придбано таке технологічне обладнання: ванна гарячого цинкування (10 шт.), шпулі сталеві, інструмент пневматичний, волочильна лінія, калібровочний верстат, гострильні машини, шліфувальний верстат, стикозварювальні машини, цинкова піч, свинцева піч, сталевий котел для печі та пілінг-ванна [5].

Інформацію про фінансові результати діяльності ПрАТ «Дніпрометиз» наведемо на рис. 1 за даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» [6].

Доцільним є аналіз темпів росту валового прибутку, доходу та активів, які наведемо у табл. 1 за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» [6].

З табл. 1 бачимо, що темп росту доходу підприємства у 2018 році порівняно з минулим роком дорівнює 121% і є більшим за темп росту вартості активів. Це свідчить, що активи підприємства у 2018 році використовуються ефективно та є підвищена віддача з кожної грошової одиниці, вкладеної в діяльність підприємства.

Темп росту валового прибутку у 2018 році порівняно з 2017-м дорівнює 92% і є меншим за темп росту доходу. Отже, прибуток не зростає випереджальними темпами, що свідчить про відносне

збільшення витрат виробництва й обігу. Результатом мають бути дії, спрямовані на оптимізацію технологічного процесу та відносин із контрагентами.

Табл. 1 демонструє, що темп росту вартості активів у 2017 році становить 133% і є більшим за 100%, а в 2018 році – 81% і меншим за 100%, що означає, що економічний потенціал підприємства у 2017 році зростає, тобто розширювалися масштаби його діяльності, а у 2018 році темп росту вартості активів становив 81%, що означає зменшення економічного потенціалу підприємства.

Розглянемо структуру капіталу ПрАТ «Дніпрометиз» у табл. 2 за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» [6].

За табл. 2, найбільшу питому вагу у структурі капіталу підприємства в кожному році за 2016–2018 рр. займають поточні зобов'язання і забезпечення, але вони мають тенденцію до зменшення у загальній структурі капіталу підприємства. Частка власного капіталу має тенденцію до збільшення протягом 2016–2018 рр. Так, у 2018 році порівняно з 2016 роком питома вага власного капіталу у структурі капіталу збільшилася на 11,66%, а порівняно з 2017 роком збільшилася на 9,32%. За 2018 рік питома вага власного капіталу у структурі капіталу становила 34,44%. Довгострокові зобов'язання і забезпечення мають тенденцію до збільшення у загальній структурі капіталу підприємства. Так, у 2018 році порівняно з 2016 роком їхня питома вага збільшилася на 1,36%, а порівняно з 2017 роком збільшилася на 1,51%. За 2018 рік питома вага довгострокових зобов'язань і забезпечень у структурі капіталу становила 1,76%. Поточні зобов'язання і забезпечення мають

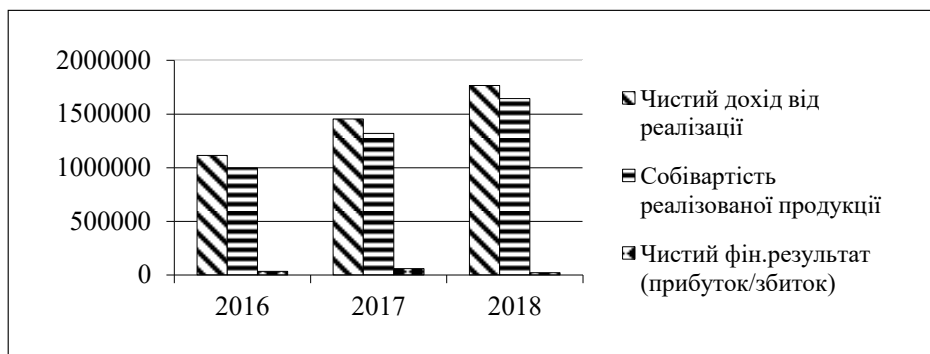

Рис. 1. Динаміка фінансових результатів діяльності ПрАТ «Дніпрометиз» за 2016–2018 рр., тис. грн.

Таблиця 1

Темпи росту валового прибутку, доходу та активів ПрАТ «Дніпрометиз» за 2016–2018 рр., тис. грн.

Показник	Рівень показника			Темп росту, %	
	2016	2017	2018	2017 до 2016	2018 до 2017
Валовий прибуток	115482	132859	121810	115	92
Дохід	1112903	1452710	1764831	131	121
Активи	538783	714885	582622	133	81

найбільшу питому вагу у структурі капіталу підприємства. Так, у 2018 році порівняно з 2016 роком питома вага поточних зобов'язань і забезпечень у структурі капіталу зменшилася на 13,01%, а порівняно з 2017 роком зменшилася на 10,83%. За 2018 рік питома вага поточних зобов'язань і забезпечень у структурі капіталу становила 63,80%.

Рис. 2, побудований за даними табл. 2, наочно відображає переважання довгострокових та поточних зобов'язань над власним капіталом підприємства.

Від 80% до 64% за період 2016–2018 рр. у структурі капіталу належить поточним зобов'язанням

і забезпеченням. Така структура капіталу не вважається збалансованою, оскільки збалансованою вважається структура, коли власні та залучені кошти формують фінансові ресурси підприємства у співвідношенні 50:50. Так, за період 2016–2018 рр. питома вага поточних зобов'язань і забезпечень найбільша у структурі капіталу підприємства, але вона має тенденцію до зменшення. Поряд із цим за період 2016–2018 рр. постійно зростає частка власного капіталу у структурі капіталу підприємства.

Виходячи з усього вищесказаного, можна вважати, що основною метою оптимізації структури капіталу є пошук оптимального співвідношення

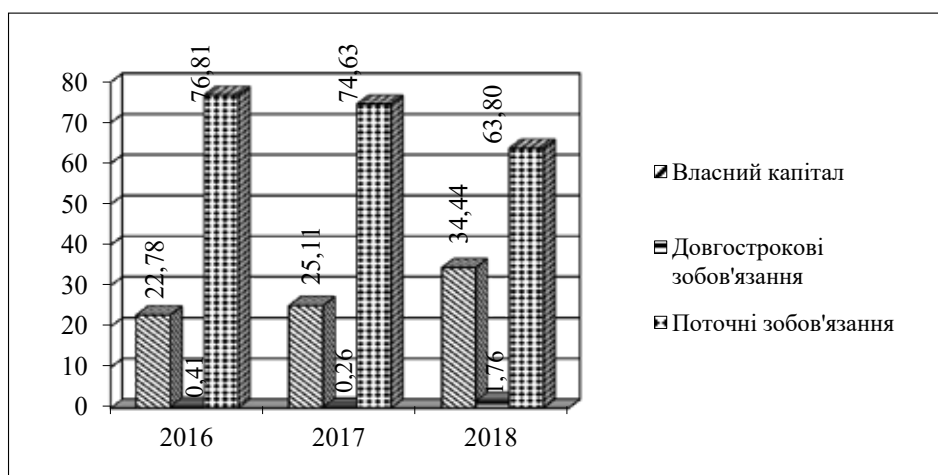

Рис. 2. Структура пасивів ПрАТ «Дніпрометиз» за 2016–2018 рр., %

Таблиця 2

Структура пасивів ПрАТ «Дніпрометиз» за 2016–2018 рр., %

Показник	2016	2017	2018	Відхилення 2018 до	
				2016 (+,-)	2017 (+,-)
I. Власний капітал	22,78	25,11	34,44	11,66	9,32
Зареєстрований капітал	15,49	11,68	14,33	-1,17	2,65
Капітал у дооцінках	13,98	10,10	11,79	-2,20	1,68
Резервний капітал	0,70	0,53	0,65	-0,05	0,12
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-7,40	2,81	7,68	15,08	4,87
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0,41	0,26	1,77	1,36	1,51
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	76,81	74,63	63,80	-13,01	-10,83
Короткострокові кредити банків	55,79	42,61	33,98	-21,80	-8,62
Поточна кредиторська заборгованість (ПКЗ) за товари, роботи, послуги	14,91	27,58	21,11	6,20	-6,47
ПКЗ за розрахунками з бюджетом	0,22	0,23	0,56	0,34	0,33
ПКЗ за розрахунками зі страхування	0,12	0,13	0,22	0,10	0,09
ПКЗ за розрахунками з оплати праці	0,48	0,48	0,81	0,33	0,33
ПКЗ за одержаними авансами	2,58	1,72	2,64	0,06	0,92
Поточні забезпечення	0,87	0,72	1,22	0,36	0,50
Інші поточні зобов'язання	1,85	1,16	3,25	1,40	2,09
Баланс	100	100	100	0	0

між власним і позиковим капіталом. Можна сформулювати основні завдання оптимізації структури капіталу: формування необхідної структури капіталу, яка б забезпечила сталий розвиток підприємства; забезпечення умов, за яких підприємство отримуватиме максимальну суму прибутку.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, для підвищення ефективності використання та покращення механізму управління капіталом промисловим підприємствам, зокрема ПрАТ «Дніпрометиз», рекомендується здійснювати такі заходи: систематичне оцінювання обсягу та структури капіталу підприємства на поточний та прогнозний період; нерозподілений прибуток використовувати раціонально та спрямовувати на конкретні цілі з розвитку підприємства; під час прийняття управлінських рішень розглядати усі можливі фінансово-економічні ризики та намагатися їх мінімізувати; проводити якісний фінансовий контроль за розподілом та використанням прибутку підприємства, а також контролювати виконання фінансово-економічних планів; здійснювати постійний контроль за грошовими потоками підприємства; під час розподілу чистого прибутку враховувати потреби власників підприємства, а також проводити заохочення персоналу підприємства та спрямовувати частину прибутку на збільшення власного капіталу тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кустріч Л.О. Підвищення рівня управління оборотним капіталом. Вісник Хмельницького національного університету. 2010. № 3. С. 103–106.

2. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент. Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 520 с.

3. Викиданець І.В. Методи оптимізації структури капіталу підприємства. Вісник Дон-НУЕТ. 2014. № 3(43). С. 208–215.

4. Шпак Н.З., Рудницька О.М. Система управління капіталом підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. № 10. С. 257–261.

5. Офіційний сайт ПрАТ «Дніпрометиз». URL: <http://www.dneprometiz.com> (дата звернення: 01.08.2019).

6. Річна звітність ПрАТ «Дніпрометиз». URL: <https://www.dneprometiz.com/accountabilities> (дата звернення: 10.08.2019).

REFERENCES:

1. Kustrich L. O. (2010) *Podvyshchennya rivnya upravlinnya oborotnym kapitalom* [Improving the level of working capital management]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*. no. 3, pp. 103–106.

2. Kramarenko G. O. (2011) *Finansovyy menedzhment*. [Financial management]. *Pidruchnyk*. Kyiv: Center for Educational Literature. (in Ukrainian)

3. Vykdanets I. V. (2014) *Metody optymizatsiyi struktury kapitalu pidpryyemstva* [Methods of optimizing the capital structure of the enterprise]. *Visnyk of Don-NUET*. no. 3(43), pp. 208–215.

4. Shpak N.Z., Rudnitskaya O.M. (2010) *Systema upravlinnya kapitalom pidpryyemstva* [Enterprise capital management system]. *Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny*. no. 10, pp. 257–261.

5. Official site of PrJSC "Dniprometiz". Available at: <http://www.dneprometiz.com> (accessed 1 August 2019).

6. Annual Reporting of PrJSC "Dniprometiz". Available at: <https://www.dneprometiz.com/accountabilities> (accessed 10 August 2019).

Gulik Tatiana

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economics and Entrepreneurship
named after T.G. Benya
National Metallurgical Academy of Ukraine

Bodnia Dmytro

Student
National Metallurgical Academy of Ukraine

FEATURES OF CAPITAL MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISE UNDER THE MODERN ENTERPRISE

The purpose of the article. The article discusses peculiarities and problems of capital management of an industrial enterprise with modern business activity. The structure of the enterprise capital management mechanism is considered. Also highlighted are the tasks that industrial enterprises solve when managing capital. It was analyzed that most domestic industrial enterprises use formalized management methods (statistical, structural, etc.) while managing capital, and almost no informal management methods are used. The results of capital management should be developed by the enterprise system of indicators of the state and use of capital, for example: the ratio of equity, borrowed and attracted capital.

Methodology. The results of the study are based on the analysis of the financial statements of the enterprise, as it best reflects the structure of the liabilities of the enterprise, and providing guidance on the management of capital of industrial enterprises.

Results. Today in Ukraine one of the most vulnerable sectors of the economy is industry. The activity of industrial enterprises is complicated by the lack of real investment, significant deterioration of fixed assets, imperfect fiscal policy of the state, currency fluctuations etc. On this basis, it is important for industrial enterprises to pay more attention to capital management. Most of the domestic enterprises in the management of capital solve the following tasks: ensuring the financial flexibility of the enterprise, the formation of sufficient amount of capital that will provide the necessary rates of financial and economic development of the enterprise, ensuring the minimization of financial risk associated with the use of capital etc.

The selection and implementation of an enterprise capital management mechanism enhances the role of the strategic approach. In the initial stages, when the formation of capital, the enterprise is dominated by operational and tactical management. That is, it means that the financial and economic potential is primarily focused on solving the problems of maintaining solvency and liquidity indicators. Already in the course of development, the company emerges from crisis situations in its activity, the capital of the enterprise begins to increase due to the improvement of profitability and business activity indicators.

The study of capital structure of industrial enterprises provides the identification and analysis of trends in the development of capital management of enterprises. Analysis of the structure of liabilities of the enterprise provides identification of the relationship between equity and attracted capital, which is an important aspect in financial and economic analysis.

Practical implications. The approaches, as well as the theoretical and practical recommendations provided in the paper, can be used to make managerial decisions to increase the profitability of the enterprise by increasing the efficiency of capital utilization of the enterprise.

Value/originality. The paper provides practical guidance on how to improve the enterprise's capital management mechanism. As this is a multifaceted issue, further research is needed in this area.